

## ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

### Άριστοτέλης, *Ἠθικά Νικομάχεια Β1, 4-6, 1103a 26-1103b 12*

Ἔτι ὅσα μὲν φύσει ἡμῖν παραγίνεται, τὰς δυνάμεις τούτων πρότερον κομιζόμεθα, ὕστερον δὲ τὰς ἐνεργείας ἀποδίδομεν (ὅπερ ἐπὶ τῶν αἰσθήσεων δῆλον· οὐ γὰρ ἐκ τοῦ πολλάκις ἰδεῖν ἢ πολλάκις ἀκοῦσαι τὰς αἰσθήσεις ἐλάβομεν, ἀλλ' ἀνάπαλιν ἔχοντες ἐχρησάμεθα, οὐ χρησάμενοι ἔσχομεν)· τὰς δ' ἀρετὰς λαμβάνομεν ἐνεργήσαντες πρότερον, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν· ἃ γὰρ δεῖ μαθόντας ποιεῖν, ταῦτα ποιοῦντες μανθάνομεν, οἷον οἰκοδομοῦντες οἰκοδόμοι γίνονται καὶ κιθαρίζοντες κιθαρισταί· οὕτω δὲ καὶ τὰ μὲν δίκαια πράττοντες δίκαιοι γινόμεθα, τὰ δὲ σώφρονα σώφρονες, τὰ δ' ἀνδρεῖα ἀνδρεῖοι.

Μαρτυρεῖ δὲ καὶ τὸ γινόμενον ἐν ταῖς πόλεσιν· οἱ γὰρ νομοθέται τοὺς πολίτας ἐθίζοντες ποιοῦσιν ἀγαθοὺς, καὶ τὸ μὲν βούλημα παντὸς νομοθέτου τοῦτ' ἐστίν, ὅσοι δὲ μὴ εὖ αὐτὸ ποιοῦσιν ἀμαρτάνουσιν, καὶ διαφέρει τούτῳ πολιτεία πολιτείας ἀγαθῆ φαύλης. Ἔτι ἐκ τῶν αὐτῶν καὶ διὰ τῶν αὐτῶν καὶ γίνεται πᾶσα ἀρετὴ καὶ φθειρεται, ὁμοίως δὲ καὶ τέχνη· ἐκ γὰρ τοῦ κιθαρίζειν καὶ οἱ ἀγαθοὶ καὶ κακοὶ γίνονται κιθαρισταί. Ἀνάλογον δὲ καὶ οἰκοδόμοι καὶ οἱ λοιποὶ πάντες· ἐκ μὲν γὰρ τοῦ εὖ οἰκοδομεῖν ἀγαθοὶ οἰκοδόμοι ἔσσονται, ἐκ δὲ τοῦ κακῶς κακοί. Εἰ γὰρ μὴ οὕτως εἶχεν, οὐδὲν ἂν ἔδει τοῦ διδάξοντος, ἀλλὰ πάντες ἂν ἐγίνοντο ἀγαθοὶ ἢ κακοί.

## ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

### A1.

α. Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο (μονάδες 3) και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις **λέξεις/φράσεις** του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν (μονάδες 3):

1. Αναφορικά με την πρόσκτηση των αρετών ισχύει ότι και στην περίπτωση των άλλων τεχνών.
2. Το στοιχείο που διαφοροποιεί την ενάρετη πολιτεία από τη φαύλη είναι η βούληση του νομοθέτη.
3. Ο Άριστοτέλης αποφαινεται ότι η δημιουργία και η φθορά των αρετών οφείλονται σε διαφορετικά αίτια.

**β. «καὶ διαφέρει τούτῳ πολιτεία πολιτείας ἀγαθὴ φαύλης»:** Σε τι αναφέρεται ο Αριστοτέλης με την αντωνυμία «τούτῳ»;

**Μονάδες 10**

**B1.** Ο Αριστοτέλης χρησιμοποιεί συχνά την αναλογία προκειμένου να τεκμηριώσει τις θέσεις τους και να γίνει πιο κατανοητός. Να εντοπίσετε και να σχολιάσετε πέντε (5) περιπτώσεις, όπου ο φιλόσοφος χρησιμοποιεί τον αναλογικό τρόπο σκέψης.

**Μονάδες 10**

**B2.**

#### **ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ**

##### **Πλούταρχος, *Περὶ ἠθικῆς ἀρετῆς*, 443 c-d**

Ο βιογράφος και φιλόσοφος Πλούταρχος (περίπου 50-120 μ.Χ.) γεννήθηκε στη Χαϊρώνεια της Βοιωτίας. Το σωζόμενο έργο του διακρίνεται στο ιστορικό-βιογραφικό μέρος και στα ονομαζόμενα «Ηθικά» συγγράμματα. Στο έργο *Περὶ ἠθικῆς ἀρετῆς*, ο Πλούταρχος πραγματεύεται την έννοια της ηθικής αρετής και αναζητά την ουσία της, ασκώντας παράλληλα κριτική στη στωική ψυχολογία.

*Για τούτο σωστά και το ἦθος ονομάστηκε ἔτσι· το ἦθος, δηλαδή, για να το πούμε σχηματικά, είναι ποιότητα του αλόγου, και ονομάζεται ἔτσι γιατί το ἄλογο, πλαθόμενο από τον λόγο, αποκτά την ποιότητα τούτη και τη διαφορά από τη συνήθεια (ἔθος), αφού ο λόγος δεν επιθυμεί να εξαλείψει εντελώς το πάθος (ούτε δυνατόν είναι, ἄλλωστε, ούτε το καλύτερο), αλλά του επιβάλλει κάποιο ὄριο και τάξη και του εμφυτεύει τις ηθικές αρετές, οι οποίες δεν είναι ἔλλειψη πάθους αλλά συμμετρία παθῶν και μεσότητα· ο λόγος, μάλιστα, εμφυτεύει τις ηθικές αρετές διὰ της φρονήσεως, κάνοντας τη δύναμη του παθητικού ευπρεπὴ ἔξη. Λέγεται, ἐξ ἄλλου, πως η ψυχὴ κατέχει τα ἐξῆς τρία· δύναμη, πάθος, ἔξη. Η δύναμη είναι αφετηρία ἢ υλικό του πάθους, ὅπως, για παράδειγμα η οργιλότητα, η ντροπαλότητα, η τολμηρότητα. Το πάθος είναι ἓνα εἶδος κίνησης της δύναμης, ὅπως η οργή, το θάρρος, η ντροπὴ [ἢ τόλμη]. Η ἔξη, τέλος, είναι ἰσχύς και κατάσταση της δύναμης του αλόγου, που προέρχεται από τη συνήθεια και γίνεται, αφενός, κακία, αν το πάθος παιδαγωγήθηκε ἄσχημα από το λόγο, και, αφετέρου, αρετή, αν (το πάθος) παιδαγωγήθηκε σωστά.*

Μτφρ. Φιλολογική Ομάδα εκδ. Κάκτος

Αφού μελετήσετε το παραπάνω παράλληλο κείμενο κι αντλώντας στοιχεία από το αρχαίο διδαγμένο κείμενο, να συγκρίνετε τις αριστοτελικές απόψεις με αυτές του Πλουτάρχου σχετικά με τη λειτουργία του ἔθους και του λόγου στη διαμόρφωση των αρετῶν.

Μονάδες 10

**B3.** Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω διατυπώσεις ως **Σωστές (Σ)** ή **Λανθασμένες (Λ)**:

- α. Ο πατέρας του Αριστοτέλη ήταν γιατρός στην αυλή του βασιλιά της Μακεδονίας Φίλιππου.
- β. Η διδασκαλία του Αριστοτέλη στην Ακαδημία και οι ιδέες του τον έφερναν συχνά αντιμέτωπο με συναδέλφους του.
- γ. Ο Αριστοτέλης συνέγραψε τα *Ἠθικά Νικομάχεια* στο τέλος της ζωής του στη Χαλκίδα.
- δ. Από τα μέρη της ψυχής το *ἐπιθυμητικόν* σχετίζεται με τη διατροφή.
- ε. Στα *Πολιτικά* η πόλις-κράτος ως όλον έχει για στόχο της την *εὐδαιμονία*.

Μονάδες 10

**B4.** Να αντιστοιχίσετε καθεμία αρχαιοελληνική λέξη της στήλης Α με την **ετυμολογικά συγγενή** νεοελληνική λέξη της στήλης Β. Δύο λέξεις στη στήλη Β περισσεύουν.

A	B
1. <i>κομιζόμεθα</i>	α. εύχρηστος
2. <i>δήλον</i>	β. χρίσμα
3. <i>έχρησάμεθα</i>	γ. πρωτοβουλία
4. <i>τεχνῶν</i>	δ. δήλωση
5. <i>βούλημα</i>	ε. διακομιστής
	ζ. αρχιτέκτονας
	η. βουλωμένος

Μονάδες 10